

ODBOR ANALÝZ A PLÁNOVANIA ————— **február – marec 2024**

Vážené kolegyně a kolegovia,

v uplynulých týždňoch sme svedkami zhoršujúcej sa bezpečnostnej situácie vo svete. Do výberu zahranično-politických analýz sme zaradili hodnotenie rizík pre vznik konfliktu v Indo-Tichomorí a zmeny v mocenskej dynamike na Kaukaze. Zaujali nás právne pohľady na verdikt Medzinárodného súdneho dvora v prípade Izrael, implikácie členstva Ukrajiny v EÚ ako aj znepokojivé trendy v americkej demokracii. S odstupom času možno zhodnotiť hospodárske dôsledky vystúpenia UK z EÚ a pozrieť sa na riziká plynúce z krátenia európskeho financovania zdrojov na rozvojovú pomoc v Afrike. Náš výber uzatvára vôbec prvá správa o klimatických rizikách z dielne Európskej environmentálnej agentúry.

Príjemné čítanie vám praje
Tím Odboru analýz a plánovania

RIZIKÁ V INDO-TICHOMORÍ

Riziko vojny je reálne

VERDIKT V PRÍPADE IZRAEL

Pohľady právnych expertov na rozsudok MSD

DÔSLEDKY ČLENSTVA UKRAJINY V EÚ

Ako splniť predvstupové kritériá v čase vojny

TRENDY DEMOKRACIE V USA

Prečo erodujú inštitúcie?

ZMYSEL INICIATÍVY MACRONA

Ako si vysvetliť nápad na vyslanie vojsk na UA?

FALOŠNÁ EKONOMIKA

Prečo nekrátiť rozvojovú pomoc pre Afriku

MOCENSKÁ DYNAMIKA NA KAUKAZE

O zblížovaní Iránu, Turecka a Ruska

OBCHODNÁ POLITIKA UK PO BREXITE

Zhodnotenie dopadov na ekonomiku

KLIMATICKÉ RIZIKÁ

Správa európskej agentúry pre životné prostredie

Austrálsky inštitút pre strategickú politiku (ASPI) vo svojej analytickej správe hodnotí, že zvýšená súťaživosť štátov, rastúci deficit dôvery medzi globálnymi a regionálnymi mocnosťami a potenciálne nesprávne kalkulácie aktérov zvyšujú riziko vypuknutia vojny v Indo-Tichomorí. Správa okrem analýzy rizikových faktorov, uchopenia konceptov eskalácie a modelovania scenárov vývoja prináša aj súbor odporúčaní na znižovanie rizík s osobitným zreteľom pre tvorbu bezpečnostnej a obrannej politiky Austrálie a jej spojencov v nasledujúcich dekádach.

VOJNA NA UKRAJINE ZVÝŠILA OBAVY Z ESKALÁCIE, KTORÝM JE POTREBNÉ POROZUMIEŤ AJ V KONTEXTE INDO-TICHOMORIA

Ruská invázia na Ukrajinu vo všeobecnosti zvýšila obavy z eskalácie napätia. Zatiaľ čo vojna na Ukrajine prináša množstvo dôležitých poznatkov, je dôležité, aby obavy z obdobnej eskalácie boli objasnené aj v kontexte vzťahov Indo-Tichomoria, osobitne s ohľadom na geografiu regiónu a vzťahom medzi jeho kľúčovými aktérmi. Nejednoznačná povaha námorných spôsobilostí, nové vojenské technológie,

premenené v jadrovom odstrašení, či ľudský faktor tvoria činitele, ktoré prispievajú k rastúcim obavám z možností eskalácie. Ich kombinácia vytvára množstvo neúmyselných resp. náhodných rizík eskalácie okolo regionálnych ohnísk napätia akými sú Kórejský polostrov, Taiwan a Východočínske či Juhočínske more na pozadí tak regionálneho, či veľmocenského čínsko-amerického súperenia. Z vojenského hľadiska môže námorný charakter západného Tichomoria v kombinácii s obavou použitia nových hypersonických zbraní vytvárať silný tlak na vládnu sféru, aby sa v krízových situáciách uchýlila k pre-emptívnym opatreniam. Zjednodušené povedané, tlak vyvolaný strachom pre-emptívne "udrieť ako prvý" a získať výhodu z momentu prekvapenia by mohol byť veľmi silný a veľmi nebezpečný.

Súčasné námorné spôsobilosti sú nejednoznačné v ich povahe a účele. Protivník nemôže tušiť či odpaľovacie zariadenia na lodiach (VLS) obsahujú protivzdušné rakety pre ich vlastnú obranu, alebo pozemné strely ďalekého dosahu, či novú generáciu protilodných rakiet. Obdobnú dilemu predstavujú ponorky. Na druhej strane sú lode veľmi zraniteľné a ktokoľvek na ne zaútočí ako prvý je takmer vždy úspešný, čo vytvára silný tlak na pre-empciu. Obdobne, hypersonické zbrane podstatne znižujú reakčný čas a ich manévrovateľnosť zvyšuje neistotu o zamýšľanom ciele útoku. Osobitný problém predstavuje narušenie hoci aj časti komplexných systémov velenia a riadenia kybernetickým útokom, pričom je otáznou ako US a CN navzájom rozumejú väzbám medzi ich konvenčnou a jadrovou architektúrou velenia a riadenia. S ohľadom na rastúci jadrový arzenál CN je nebezpečným zavádzanie dvojakeho účelu do všetkých kľúčových zbraňových systémov ČĽA, čo môže naznačovať, že čínski vojenski plánovači neberú dostatočne vážne nukleárne riziká. V spojitosti s nedostatočnou transparentnosťou jadrovej doktríny CN, odmietaním účasti na rokovaniach o kontrole zbrojenia a obmedzovaním vojenských komunikačných kanálov znemožňujú tvorbu spoľahlivých úsudkov a vytvárajú koktail premenných s vysokými eskalačnými rizikami. Ľudský faktor resp. jeho chybné rozhodnutie v krízových situáciách je rovnako nebezpečné ako prípadná integrácia autonómnych systémov a umelej inteligencie do komplexných procesov velenia a riadenia.

Kontrola nad týmito rizikami sa stala prioritou pre austrálsku vládu, ktorej politici veľmi často hovoria o „ochranných zábranách“ voči rizikovému vývoju. Správa ASPI za účelom znižovania rizík formuluje odporúčania pre austrálsku vládu a jej spojencov v regióne, ktoré možno zhrnúť do troch košov. Po prvé odporúča vytvoriť a verejne obhajovať vhodné mechanizmy krízového riadenia medzi US a CN na operačnej a strategickej úrovni, vrátane zlepšenia strategickej komunikácie medzi CN a AU. Po druhé odporúča pokračovať v cvičeniach krízového manažmentu, na ktorých by sa mali zúčastňovať národní predstavitelia s rozhodovacími právomocami a neustále ich zlepšovať. Tieto cvičenia by mali zahŕňať scenáre neodvratnej eskalácie, náhodnej eskalácie a pre-emptívne scenáre. Po tretie, analyticky porozumieť rozličným prahom eskalácie cestou tzv. „vojnových hier“ a využitím konceptov odstrašenia, strategickej stability, nešírenia ZHN a kontroly zbrojenia.

Link: <https://www.aspi.org.au/report/escalation-risks-indo-pacific-review-practitioners>

Dvanásť odborníkov na medzinárodné právo z *Atlantic Council* hodnotí rozsudok Medzinárodného súdneho dvora (MSD) v prípade údajného páchania genocídy v pásme Gazy. Síce rozhodnutie MSD nezodpovedalo otázku, či Izrael pácha v Gaze genocídu, ale prinajmenšom potvrdilo, že niektoré aktivity Izraela spadajú do pôsobnosti Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy. MSD rovnako nenariadil zastavenie vojenskej operácie IL ako žiadala Juhoafrická republika.

Predbežné opatrenia formulované MSD sú záväzné, zatiaľ len pre Izrael, avšak tieto opatrenia sú založené na už existujúcich záväzkoch vyplývajúcich z Dohovoru proti genocíde, ktorá zakazuje a trestá nielen čin genocídy, ale aj spolupáchateľstvo. Juhoafrický minister zahraničia Naledi Pendor uviedol, že ak MSD zistí že došlo ku genocíde, tak štáty, ktoré jej napomáhali budú podľa dohovoru považované za účastníkov spáchania tohto zločinu. Organizácie na ochranu ľudských práv už začali vnútroštátne súdne konania proti predstaviteľom USA a Spojeného kráľovstva v súvislosti s pomocou Izraelu. Aj keď sú právne odlišné od prípadu Medzinárodného súdneho dvora, vychádzajú z toho istého práva. Prvý z nich vychádza z Dohovoru o genocíde, ako je implementovaný vo vnútroštátnom práve USA a druhý je založený na kritériách strategického udeľovania vývozných licencií, ktoré zakazuje vývoz zbraní, "ak existuje jasné riziko, že by mohli byť použité na porušenie medzinárodného práva".

ROZHODNUTIE MSD NIE JE POZORUHODNÉ PRE TO, ČO JE V ŇOM UVEDENÉ, ALE PRE TO, ČO V ŇOM UVEDENÉ NIE JE.

Rozhodnutie MSD je dôležité aj s ohľadom na kritikov Izraela, podľa ktorých, úmrtia a ničenie v Gaze postačujú na konštatovanie porušenia Dohovoru o genocíde. To je nesprávne chápanie dohovoru, ktorý vyžaduje dokázať aj úmysel zničiť národnostnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú, vcelku alebo z podstatnej časti. Izrael berúc prípad pred MSD vážne, predložil dôkazy, že jeho úmysel sledoval porážku Hamasu, ktorý naň 7. októbra zaútočil. Juhoafrická republika bude teraz musieť preukázať úmysel zničiť Palestínčanov v Gaze úplne alebo z podstatnej časti - nie len na základe vojenského zásahu, ale na základe dôkazu skutočného úmyslu. Hoci bude trvať roky, kým súd vydá rozhodnutie vo veci samej, Juhoafrická republika v tomto prípade pravdepodobne neuspje. Požiadavka rozsudku MSD, aby Izrael do jedného mesiaca predložil správu o opatreniach prijatých na dosiahnutie súladu s Dohovorom o genocíde, je práve príležitosťou, nie sankciou, na poskytnutie ďalších dôkazov - napríklad ostatne odtajnených zápisníc z rokovania vlády – vysvetľujúcich úmysel, ktoré stáli za vojenským zásahom Izraela s cieľom odstaviť Hamas od moci v Gaze.

Usvedčenie z genocídy hrozí aj pri pokračujúcej neschopnosti Izraela zmierniť humanitárnu krízu v Gaze. MSD v rozhodnutí nariadil Izraelu, že musí urobiť všetko čo je v jeho silách, aby zabránil genocídnym činom voči obyvateľom Gazy. Medzi takéto činy patrí okrem iného úmyselné vytváranie životných podmienok, ktoré sú nastavené tak, aby viedli k fyzickej likvidácii obyvateľov Gazanov, vykonávané s úmyslom zničiť obyvateľstvo Gazy. S cieľom zmierniť riziko genocídy MSD rovnako nariadil Izraelu, aby okamžite a účinne umožnil poskytovanie humanitárnej pomoci a základných služieb v Gaze. Rozhodnutie MSD je právne záväzné, preto podľa expertov Atlantic Council nie je pochyb o tom, že Izrael musí prijať konkrétne opatrenia na zmiernenie toho, čo súd označil za "katastrofálnu humanitárnu situáciu". Rozhodnutie MSD je pozoruhodnejšie pre to, čo v ňom nie je uvedené, než pre to, čo v ňom je uvedené. MSD sa nevyjadril, že Izrael porušuje medzinárodné právo. Ani nenariadil Izraelu ukončiť vojnu proti Hamasu - o čo sa usilovala Južná Afrika a čo súd predtým nariadil v súvislosti s ruskou a vojnou proti Ukrajine. Namiesto toho Medzinárodný súdny dvor len nariadil Izraelu, aby dodržiaval Dohovor proti genocíde - čo ako dlhoročný signatár tohto dohovoru od roku 1950 je povinný urobiť. Rozsudok MSD má obrovský význam aj preto, že má ďalekosiahle dôsledky, osobitne s ohľadom na situáciu Ujghurov v Číne. V budúcnosti bude dôležité sledovať, ako môžu vyhlásenia, alebo politiky vysokých vládných predstaviteľov slúžiť ako právny dôkaz proti nim. Osobitne v prípade, ak morálne odvážny štát podá žalobu proti Číne za to, čo povedala a urobila Ujgurom. Voči čínskym predstaviteľom existujú zadokumentované vyhlásenia v ktorých vyzývajú na "absolútne žiadne zľutovanie" voči Ujgurom a používajú výrazy ako "vykorenenie koreňov a vetiev Ujgurov".

Link: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/experts-react/experts-react-what-the-international-court-of-justice-said-and-didnt-say-in-the-genocide-case-against-israel/>

Na základe štúdie pre federálny úrad vlády Rakúska spracoval tím zahranično-politických analytikov pre belgický inštitút Bruegel analýzu k rozšíreniu EÚ o Ukrajinu, vrátane dopadov takéhoto kroku. Kedy a či vôbec Ukrajina vstúpi do Európskej únie bude do veľkej miery závisieť od toho, ako a kedy sa skončí vojna s Ruskom a začne jej povojnová obnova, ako aj od toho, ako EÚ vyrieši otázky svojho fungovania, bezpečnosti, migrácie, obchodu, investícií, energetickej transformácie, dekarbonizácie a rozpočtu EÚ.

Proces rozširovania EÚ sa bude pravdepodobne prekrývať s povojnovou obnovou, čím sa zvýši vplyv EÚ na rozvoj inštitúcií Ukrajiny. Ukrajinskí politickí lídri budú mať silné dôvody na splnenie prístupových kritérií, ktoré by EÚ mala premyslene využiť na vytvorenie lepšie fungujúceho hospodárstva a verejných orgánov Ukrajiny, najmä obmedzením možností pre korupciu. To si bude vyžadovať stanoviť a dosiahnuť jasnejšie štandardy pri presadzovaní právneho štátu a dodržiavaní základných hodnôt EÚ vrátane účinných nástrojov na zabezpečenie ich trvalého dodržiavania po prístupí. Čo zároveň predstavuje aj najúčinnjší spôsob, ako zabezpečiť pozitívny vplyv budúcich rozšírení na fungovanie EÚ.

EÚ bude musieť tiež vytvoriť program pomoci, aby pomohla ukrajinskej vláde zvládnuť povojnové výzvy v oblasti vonkajšej a vnútornej bezpečnosti, vrátane riešenia otázky veľkého počtu zbraní v populácii a aby zároveň povzbudila ukrajinských utečencov k návratu do krajiny, hneď ako to bude možné, pretože budú potrební na povojnovú obnovu štátu.

Ak by sa uplatňovali súčasné rozpočtové pravidlá EÚ a neexistovali by žiadne prechodné opatrenia - čo je nepravdepodobné - tím autorov vypočítal celkové ročné náklady na integráciu Ukrajiny do rozpočtu EÚ na úrovni 0,13 % HDP EÚ, čo by sotva zmenilo postavenie súčasných čistých príjemcov resp. prispievateľov do rozpočtu EÚ. Časť uvedených finančných prostriedkov by sa vrátila do EÚ prostredníctvom odvodov firiem EÚ, ktoré participujú na projektoch financovaných z EÚ na Ukrajine. Vstup Ukrajiny do EÚ by bol zároveň prínosom pre rast HDP EÚ prostredníctvom voľného obchodu, migrácie pracovnej sily a rastu priamych zahraničných investícií, čím by sa zvýšila zamestnanosť, výroba a daňové príjmy v EÚ. Existuje veľký priestor na zintenzívnenie obchodných a investičných vzťahov Ukrajiny s EÚ, z čoho budú mať prospech obe strany. Integrácia ukrajinskej pracovnej sily na trhu práce EÚ by znížila dramatický nedostatok pracovných síl v EÚ. Vstup do EÚ by zlepšil energetickú bezpečnosť EÚ a mohol by znížiť aj náklady na energie. Prístupenie by rovnako mohlo by stabilizovať východné susedstvo EÚ a zvýšiť vojenské a bezpečnostné spôsobilosti EÚ.

Najväčšou výzvou pre EÚ je jej vlastný vnútorný rozhodovací proces, osobitne v oblastiach, ktoré si vyžadujú jednotnosť pričom najväčším rizikom do budúcnosti by bolo zhoršenie stavu právneho štátu na Ukrajine - a teda aj uplatňovania legislatívy a noriem EÚ - po jej prístupí. Toto riziko by sa dalo zmierniť zahrnutím „po-prístupových“ nástrojov na dodržiavanie legislatívy EÚ do nového typu prístupových zmlúv, ako sú napr. účinné metódy pozastavenia hlasovacích práv a finančných prostriedkov EÚ v prípade nedodržiavania základných hodnôt EÚ a zásad právneho štátu. Ďalšie iné často spomínané problémy, ako napríklad fungovanie inštitúcií EÚ a vplyv na rozpočet EÚ, by bolo možné zvládnuť prostredníctvom prechodných období a reforiem EÚ počas prístupových rokovanií.

**NAJSILNEJŠOU MOTIVÁCIOU PRE
NÁROČNÉ REFORMY JE
DÔVERYHODNÝ A PREDVÍDATEĽNÝ
PRÍSTUPOVÝ PROCES**

História rozširovania EÚ ukazuje, že najsilnejšou motiváciou pre náročné reformy je dôveryhodný a predvídateľný prístupový proces založený na odmeňovaní reformného úsilia. Ukrajina aj EÚ môžu získať na postupnej integrácii krajiny do politik EÚ popri formálnych prístupových rokovaniach. To by ukrajinskej verejnosti ukázalo hmatateľné výhody približovania sa k normám EÚ a zároveň by to Ukrajinu zapojilo do oblasti, ako je spolupráca v oblasti energetiky a dekarbonizácia.

Link: <https://www.bruegel.org/policy-brief/ukraines-path-european-union-membership-and-its-long-term-implications>

Nemecký inštitút pre zahraničnú politiku a záležitosti bezpečnosti (SWP) analyzuje trendy v Spojených štátoch, pričom tvrdí, že ak sa súčasné politické trendy v USA nezmenia, kríza demokracie je len otázkou času - bez ohľadu na to, kto vyhrá prezidentské voľby 5. novembra 2024 v USA. Opätovné znovuzvolenie Donalda Trumpa by masívne urýchlilo oslabovanie demokratických inštitúcií, ktoré vyvrcholilo popretím výsledkov ostatných prezidentských volieb. Ale aj v prípade opätovného víťazstva Joea Bidena zostávajú problémy politického systému USA vážne: klesá dôvera obyvateľstva v integritu volieb, klesá význam Kongresu ako inštitucionálneho orgánu, ktorý dohliada na prezidenta, pričom orgány činné v trestnom konaní a súdnictvo sa čoraz viac politizujú. V tejto súvislosti sa zdá byť možné, že situácia sa v dôsledku tesného výsledku volieb ešte zhorší.

AK SA SÚČASNÉ POLITICKÉ TRENDY V USA NEZMENIA, KRÍZA DEMOKRACIE JE LEN OTÁZKOU ČASU

Počas funkčného obdobia prezidenta Joea Bidena pokračoval problematický vývoj americkej demokracie, ktorý ilustrujú: hlboké politické a sociálne rozpory, nezodpovedné konanie členov Kongresu, nedôvera verejnosti v štát, rastúca ochota časti stúpencom, najmä Republikánskej strany, uchýliť sa k násiliu. Spojené štáty sa možno blížia k situácii, porovnateľnej s kritickými

milníkmi klimatickej zmeny, v ktorej môže mať za normálnych okolností zvládnuteľný vývoj, alebo udalosť masívny a možno nezvratný vplyv na americkú demokraciu. Takouto udalosťou by mohol byť verdikt jediného súdu proti Donaldovi Trumpovi, alebo mimoriadne tesný výsledok prezidentských volieb v niektorom z rozhodujúcich štátov (tzv. *swing state*).

SWP vo svojej analýze hodnotí uvádzané problémové aspekty americkej demokracie v súčasnosti, ktorý delegitimizuje výsledok prezidentských volieb (napr. 58% Republikánov považovalo obsadenie Kapitoly za legitímny protest, takmer 2/3 republikánskych kongresmanov volilo proti uznaniu volebných výsledkov). V dôsledku rastúcej politickej polarizácie je Kongres USA čoraz menej ochotný a schopný vykonávať svoju ústavnú funkciu kontroly nad výkonnou mocou. Dôležité procesy, ktoré majú zabezpečiť vyodenie politickej zodpovednosti sú čoraz častejšie devalvované cestou politicko-straníckej inštrumentalizácie. V dôsledku toho sú zbavené svojej dôležitej funkcie v systéme kontroly a rovnováhy moci. Napríklad híringy vo výboroch Kongresu už neslúžia na zisťovanie faktov a zhromažďovanie odborných poznatkov, ale len na vzájomné obviňovanie a priťahovanie pozornosti médií.

K postupnej politizácii dochádza aj v oblasti súdnictva. V USA je predmetom štandardnej verejnej diskusie právna filozofia a ideologická orientácia sudcov. Na miestnej a štátnej úrovni sa mnohé funkcie - od šerifa cez prokurátora až po sudcu - obsadzujú na základe volieb, ktorým predchádzajú politické kampane. Napriek tomu majú sudy plniť dôležitú kontrolnú funkciu voči reálnej politickej moci. Predpokladom toho však je, aby ich aj strana, ktorá prehrala voľby uznala za "nestranné" v pravom zmysle slova. Už roky sa však táto celostranícka legitimita súdov oslabuje. Nielen na Najvyššom súde je ideologická orientácia sudcov čoraz dôležitejšia; politická a spoločenská polarizácia ovplyvňuje aj sudy nižších stupňov. Medzitým sa dokonca hovorí o zneužívaní súdnictva ako zbrane proti politickým oponentom, čo je klasický znak krehkých demokracií a autokracií.

Už dnes tlejúca kríza demokracie, v ktorej sa čoraz viac spochybňuje legitimita inštitúcií, by mohla prerásť do ústavnej krízy, ak by rôzne ústavné orgány dospeli k rozdielnym záverom, ako riešiť právne spornú situáciu. V extrémnych prípadoch to môže viesť až ku kríze štátu, v ktorej je ohrozená jeho akcieschopnosť a monopol na použitie sily daný ústavou. V žiadnom prípade nie je isté, že hrozivé scenáre sa stanú realitou už v nasledujúcich voľbách. Ak však budú súčasné krízové tendencie pokračovať bez korekcie kurzu, je len otázkou času, kedy politický systém dosiahne svoje limity. Ak by prekročil kritický bod, Spojené štáty by zlyhali nielen ako demokracia schopná konať, ale aj ako partner v zahraničnej a bezpečnostnej politike. Vzhľadom na pretrvávajúce závislosti by to pre Nemecko a Európu znamenalo obrovské problémy, uzatvára analýza SWP.

Link: <https://www.swp-berlin.org/publikation/die-usa-auf-dem-weg-in-die-systemkrise>

Bývalý veľvyslanec USA pri OBSE Daniel B. Baer napísal pre *Foreign Policy Magazine* krátku analýzu k návrhu francúzskeho prezidenta Emmanuela Macrona na vyslanie vojsk niektorých európskych krajín na Ukrajinu s cieľom zabrániť vojenskému víťazstvu Ruska. Výroky Emmanuela Macrona, ktoré odzneli na novovytvorenom samite Európskej únie a Ukrajiny v Paríži, ho okamžite zaradili na čelo progresívneho spektra západných lídrov. Dokonca aj americký prezident Joe Biden, ktorý vo svojom vystúpení vo Varšave v marci 2022 pobúril zjavnou výzvou na zosadenie ruského prezidenta Vladimira Putina, od začiatku ruskej vojny opatrne vylučoval vyslanie amerických vojsk a kalibroval vojenskú pomoc USA Ukrajine tak, aby sa vyhol akémukoľvek možnému dojmu, že vyzýva na priamu vojenskú konfrontáciu s Ruskom.

Možno Macron myslel svoje slová vážne a hrot strategickej autonómie konečne zasahuje do európskej bezpečnosti. Možno je Francúzsko konečne pripravené vystúpiť na prázdny piedestál európskeho líderstva a urobiť všetko potrebné, aby zastavilo postup Ruska skôr, než bude pre Európu predstavovať ohrozenie jej bezpečnosti na dlhú dobu. Otváranie možnosti (na nasadenie európskych armád) by mohlo byť spôsobom, ako dať Kremľu najavo, že Európa berie koncept odstrašenia vážne. Emmanuel Macron po samite uviedol, že všetky jeho komentáre a odstrašenie Ruska boli v Paríži starostlivo premyslené. Avšak Macron mohol mať aj iné ciele. V Európe je neslávne známy tým, že sa zvykne unáhliť s radikálnymi návrhmi, ktoré nemajú podporu a možno

**NÁVRH V PRIEBEHU PRVÝCH
24 HODÍN ODMIETOL
NIELEN KREMEĽ, ALE AJ
RÔZNI SPOJENCI Z NATO.**

mal v úmysle len posunúť verejnú diskusiu dopredu. Macron vo svojich komentároch vyjadril ľútosť nad tendenciami niektorých krajín, ktoré väčšinu návrhov na daný typ pomoci pre Ukrajinu najprv odmietajú, ale nakoniec ju podporia. V tomto prípade išlo o jedno z jemne zakrytých rypnutí si do nemeckého kancelára Olafa Scholza, ktorý napriek vysokej verejnej podpore na zvýšenie vojenskej pomoci, opäť vylúčil dodávku rakiet dlhého doletu Taurus pre Ukrajinu, a takto mu chcel pripomenúť bolestivú

diskusiu v Nemecku o tankoch Leopard a lietadlách F-16 minulý rok. Avšak ak by to Macron s nasadením európskych jednotiek na území krajiny myslel naozaj vážne, zvolený prístup bol veľmi nešťastný. Svoje predstavy mal koordinovať aspoň s niekoľkými kľúčovými spojencami. Hoci sa mu podarilo upútať titulky novín, odcudzil si tým ostatných európskych lídrov: Jeho návrh v priebehu prvých 24 hodín odmietol nielen Kremľ, ale aj rôzni spojenci z NATO. Ak Macron svoj návrh myslel vážne, tak sa mohol oveľa jasnejšie vyjadriť k scenárom za akých podmienok by k takémuto európskemu nasadeniu prišlo, vrátane načrtnutia konkrétnej úlohy Francúzska. Totiž hospodárska obnova Ukrajiny, alebo miesta spoločných projektov firiem európskeho obranného priemyslu na Ukrajine môžu v budúcnosti vyžadovať vojenskú ochranu zo strany EÚ. Obdobne výcviková misia EÚ, ktorá pôsobí v EÚ, by sa mohla presunúť na územie Ukrajiny. Avšak tieto kroky sú zoširoka odmietané európskymi lídrami. Koniec koncov, karhanie, či vystatovačnosť na štýl Macrona neprináša úžitok.

A možno mal Macron aj celkom iný motív. Na chodbách NATO a v hlavných európskych mestách čoraz hlasnejšie znejú hlasy o francúzskej pasivite. Existuje priepastný rozdiel medzi slabou pomocou Ukrajiny zo strany Francúzska a jeho ambíciami zohrávať vedúcu úlohu na kontinente. Podľa údajov Kielskeho inštitútu je Francúzsko na 22. mieste spomedzi 27 členov EÚ v objeme pomoci pre Ukrajinu v pomere k svojmu HDP. Zatiaľ čo Nemecko sa zaviazalo poskytnúť Ukrajine ďalších 7,1 mld. eur, ostatná bilaterálna bezpečnostná dohoda medzi Francúzskom a Ukrajinou sľubuje francúzsku vojenskú pomoc len "do" 3 mld. eur – čo Francúzsko radí medzi oveľa menšie európske krajiny, ako je napríklad Holandsko s prísľubom viac ako 2 mld. eur. Cynický pozorovateľ by mohol povedať, že Macron chcel len odpútať pozornosť v kritickom čase, kedy Ukrajina naliehavo potrebuje pomoc a Francúzsko je jedna z najlepšie vyzbrojených mocností na kontinente. Ak chce byť Francúzsko lídrom v oblasti európskej bezpečnosti, malo by menej púšťať skúšobné balóniky a viac spolupracovať s existujúcou kontaktnou skupinou pre obranu Ukrajiny s cieľom vyslať na Ukrajinu viac vojenskej podpory vrátane francúzskych zbraní a materiálu. Skôr než bude neskoro, pretože "Nič z toho, čo odznelo na stretnutí v Paríži, Ukrajine nepomôže," povedal v súvislosti s Makarónovými vystúpením frustrovaný vysokopostavený predstaviteľ USA.

Link: <https://foreignpolicy.com/2024/03/01/russia-ukraine-war-macron-troops-nato-france-eu/>

Analytici David McNair a Mimi Alemayehou v komentári pre Európsku radu pre zahraničné vzťahy (ECFR) si všímajú presmerovanie miliárd eur z rozvojových programov pre Afriku a varujú pred poškodením dlhodobých záujmov Európy v Afrike. Od začiatku roka 2024 európske vlády a agentúry znížili dlhodobé financovanie programov pre rozvoj a klímu o 4,8 miliardy EUR, z ktorých veľká časť bola určená pre Afriku. Deje sa tak v čase, keď sa chudoba v Afrike zhoršuje po prvýkrát za celú generáciu. Krátenie zdrojov sa zhoduje s klesajúcim vplyvom Európy v Afrike, ako aj s obavami európskych lídrov, ako uvedený krok ovplyvní ich strategické záujmy. Napriek mnohým tlakom, ktorým Európania čelia, sa presmerovanie financovania z rozvojových programov pre Afriku zdá byť jednoducho nesprávne.

Rozpočtové škrty zo strany Nemecka, Francúzska a EÚ predstavujú 6% celkovej rozvojovej pomoci za rok a sú výsledkom riešenia množstva domácich rozpočtových problémov a politických priorít. Napríklad nemecký ústavný súd zakázal realokovať nevyužitý dlh z obdobia pandémie v prospech fondu pre zelenú tranzíciu, čo Berlínu spôsobilo rozpočtovú dieru vo výške 17 mld. eur a preto nemecká vláda musela škrtať inde a tak o.i. presunula 2 mld. zo zahraničnej pomoci. Francúzke úsilie o vyrovnanú rozpočtovú súvahu vyústilo do škrtoch vo výške 800 mil. eur z rozvojovej pomoci. Európska rada zabezpečila balík 50 mld. eur pomoci pre Ukrajinu, ale v tichosti odklonila viac než 2 mld. eur z dlhodobých programov na financovanie „riadenej migrácie“. Tieto príklady ilustrujú širší trend na ktorý poukazujú štatistiky OECD, kde v 2022 celkový podiel pomoci pre Afriku klesol najviac za toto storočie, aj keď úroveň pomoci vo globále zaznamenala rekordný rast. V roku 2022 rozvojová pomoc sveta pre takmer 1.5 mld. ľudí v Afrike bola zhruba na rovnakej úrovni ako rovnaká pomoc pre Ukrajinu, vrátane nákladov na vnútorne presídlené ukrajinské obyvateľstvo. Objem tejto pomoci nezahŕňa vojenskú pomoc. Je zrejmé, že pre Európanov je politickou prioritou udržať neochvejnú pomoc pre Ukrajinu, vrátane jej obnovy, ako aj adresovať neriadenú migráciu v Stredomorí, ktorá vyvoláva mimoriadne politické napätie. Tieto európske škrty v porovnaní s rozpočtom EÚ v objeme zhruba 1 bilióna eur predstavujú 0,37% rozpočtu EÚ.

V čase keď sa geopolitické póly menia a multiplikuju majú africkí lídri na výber. Čína a Rusko dvoria africkým krajinám viac než dekádu. USA v 2022 zvýšilo svoje angažovanie na samite US-Afrika, nasledovanom diplomatickým angažovaním sa na vysokej úrovni ako aj podstatnými investíciami do spracovania kľúčových surovín na výrobu batérií do elektro automobilov v pohraničí Zambie a Konžskej demokratickej republiky. Stiahnutie Číny z mega investícií v rámci iniciatívy „Pás a Cesta“ je príležitosť pre Európu, ktorú si sama dobre uvedomuje napr. prísľubom 150 mld. pre Afriku cez *Global Gateway*. Avšak Afrika začína byť skeptická k dostupnosti financovania, ktoré má aj obmedzenú transparentnosť, aké skutočná výška prostriedkov bola čerpaná. Je dôležité si uvedomiť, že Európa a Afrika sú vzájomne závislé na zdrojoch pre zelenú tranzíciu, kde Afrika je zaplavená nerastným bohatstvom, má 60% svetového potenciálu pre fotovoltiku a najlepšie lokácie na zachytávanie CO2. Navyše africký demografický boom predstavuje príležitosť (aj riziko) pre rast globálnej pracovnej sily, pričom do roku 2050 prispeje Afrika 796 mil. osobami novej pracovnej sily.

**EURÓPA A AFRIKA SÚ
VZÁJOMNE ZÁVISLÉ NA
ZDROJOCH PRE ZELENÚ
TRANZÍCIU**

Autori komentára odporúčajú, aby sa európsky lídri vyhli rozpočtovaniu s nulovým súčtom pri reagovaní na krízy na hraniciach Európy a zohľadnili dlhodobý investičný potenciál Afriky a strategické priority v oblasti zmeny klímy a v zahraničnej politike. Po druhé, lídri EÚ by mali prioritizovať kroky na vytvorenie individuálnych „country platforms“ pre zelenú tranzíciu odvíjajúcu sa od partnerstiev pre spravodlivú energetickú tranzíciu, ktoré budú obsahovať jasne ciele a benefity tak pre Európu, či Afriku a zároveň môže podnietiť dopyt po nízko-nákladových investíciách v zelenej ekonomike. Nakoniec po tretie, Európania by mali vytvoriť nové spôsoby financovania takýchto platforiem zelenej tranzície uprednostnením Osobitných práv čerpania zdrojov a tak zredukovať závislosť afrických krajín na drahších pôžičkách v zahraničí.

Keď sa v roku 2017 IR, TR a RU stretli v Astane s cieľom rozhodnúť o budúcnosti Sýrskej arabskej republiky bez účasti Západu, začala sa písať nová kapitola nielen ich spoločnej úlohy v regióne tzv. Levanty (územie, ktoré dnes zahŕňa IL, JO, LB, SY, PS a TR), ale aj ich vzájomných vzťahov. Vojna na UA v tomto smere výrazne prispela k rozšíreniu ich spolupráce aj na územie Kaukazu - cez ktoré dnes, v snahe obísť medzinárodné sankcie, prúdi väčšina obchodných tokov výhodných pre všetky tri krajiny. Konflikt v Gaze však do situácie priniesol novú dynamiku - vyžadujú si krehké balansovanie bezpečnostnej situácie a spojenectiev s pretrvávajúcimi obchodnými záujmami. Vo svojej analýze prináša holandský inštitút *Clingendael* pohľad práve na súčasnú dynamiku v tomto regióne, kde interagujú komplexné záujmy nielen RU, IR a TR, ale aj AM, GE a AZ.

Vojna na UA prispela k výraznému prehlbeniu vzťahov medzi RU a IR. RU sa stalo v roku 2022 najväčším IR zahraničným investorom, prekonávajúc doterajších lídrov AE a CN. Plánom je v najbližšom období investovať okolo 1,3 mld. USD do IR dopravnej infraštruktúry, pričom od roku 2023 je v platnosti medzi RU a IR dohoda o voľnom obchode, efektívne znižujúca tovarové clá na nulu. RU ako „nováčikovi“ vo svete obchádzania sankcií umožňuje IR adaptovať sa novú geopolitickú realitu, zatiaľ čo hlasité ambície RU vytvoriť nový menový systém, či samostatný energetický trh umožňujú IR dostať sa zo svojej medzinárodnej izolácie. Obchod RU s TR taktiež výrazne vzrástol vplyvom vojny na UA. Len v roku 2022 išlo o nárast takmer o 40 percent, pričom TR získalo nielen privilegovaný prístup k ruským trhom s poľnohospodárskymi, priemyselnými a stavebnými materiálmi, ale taktiež preferenčný prístup k ruským hnojivám, rope a plynu.

**VOJNA NA UKRAJINE
PRINIESLA PREHLBENIE
VZŤAHOV MEDZI IR, RU A TR.
AVŠAK VOJNA V GAZE VNÁŠA
DO VZŤAHOV NOVÉ VÝZVY**

Táto rastúca obchodná spolupráca sa odohráva práve cez región Kaukazu, ktorý len donedávna sužovala regionálna vojna medzi AZ a AM. Väčšina západných analýz sa doposiaľ primárne zameriavala len na transakčnú bezpečnosť medzi IR a RU. V skutočnosti sa však vplyvom vojny na UA znížila rola RU na Kaukaze, ktoré, aj keď stále je v regióne významný hráč, musí čím ďalej tým viac balansovať s asertívnymi záujmami TR a IR, ako aj AZ. Prehlbovanie tejto dynamiky bolo jasne vidieť už v roku 2020, po skončení druhej karabašskej vojny. Práve vtedy, v rámci dohody medzi RU, AZ a AM

mali RU mierotvorcovia dohliadať na dopravné cesty medzi AM a Karabachom (tzv. Lačinský koridor). RU sa však nezhostilo tejto úlohy ako sa pôvodne očakávalo a vplyvom vojny na UA, ako aj rastúceho preorientovania sa na AZ, pomohlo vytvoriť situáciu, v ktorej AZ vojská obsadili viaceré časti AM, vrátane hlavných dopravných tepien hneď vedľa IR. Pre IR takéto konanie predstavovalo červenú čiaru, cez ktorú nemožno prejsť. V reakcii usporiadalo viaceré vojenských cvičení, priamo pri hraniciach s AM, demonštrujúc svoju silnú pozíciu voči akýmkoľvek novým zmenám v hraniciach zamýšľaných AZ. AZ, ako aj jeho partner TR, pozíciu IR prijali, hoc s nevoľou - v snahe udržať nielen regionálnu stabilitu, ale najmä previtajúce obchodné trasy s RU.

Novú dynamiku do vzťahov na Kaukaze však priniesla vojna v Gaze, keď sa TR a IR ocitli na rovnakej strane, vo svojej priamej podpore Gazy (ako aj Hamasu). AZ, aj keď tradičný spojenec TR, sa ocitol na strane IL, s ktorým si za posledné roky vybudoval dobrý vzťah. Práve takéto rozdelenie prispelo k prehlbeniu napätia medzi IR a AZ. IR, po nedávnych IL útokoch na jadrové zariadenia v Ishfane v januári 2023, obvinil AZ z nepriamej (či dokonca priamej) pomoci IL. AZ zas vzniesol obvinenia voči IR za podporu militantnej skupiny „*Hoseyniyun*“, asociovanej s Hizbaláhom, na svojom území. Tento nárast napätia ovplyvnil aj pozíciu samotného TR, ktoré muselo začať balansovať medzi svojou alianciou s AZ a regionálnym partnerstvom s IR. Celú túto regionálnu dynamiku navyše dopĺňa RU, ktoré sa začalo výraznejšie stavať práve na stranu Hamasu. Jednotlivé pozície tak vytvorili novú komplexnú dynamiku na Kaukaze, v ktorej musia zúčastnené krajiny „opatrne“ vyvažovať svoje vlastné bezpečnostné a obchodné záujmy.

Po rozhodnutí UK odísť z EÚ, vláda aj stúpenci Brexitu tvrdili, že krajina bude opätovne schopná uzatvárať pre seba výhodné obchodné dohody po celom svete, efektívne kompenzujú stratu jednotného trhu EÚ. Veľmi rýchlo po Brexite sa UK rozhodlo nahradit' rozsiahlu sieť dohôd o voľnom obchode EÚ a rozšíriť ju o nové dohody s krajinami ako AU, IN a US, ako aj o Komplexnú a progresívnu dohodu o transpacifickom partnerstve (CPTPP). Celkovo priniesli takéto kroky úspech a len rok po odchode z Únie nadobudlo platnosť pôsobivých 36 dohôd. V skutočnosti však bola prevažná väčšina dohôd o voľnom obchode len dohodami o kontinuite, zachovávajúc *status quo*, celkovo bez prínosu nových impulzov do britských obchodných vzťahov. A práve o tom, prečo by sa na prvý pohľad viditeľné úspechy britskej obchodnej politiky po Brexite nemali preceňovať píše vo svojej analýze *Centre for European Reform*.

V prvom rade nikdy neexistovala možnosť, že by dohody o voľnom obchode mohli kompenzovať v skutočnosti veľmi vysoké náklady odchodu UK z jednotného trhu EÚ. Aj keď sú takéto dohody užitočné, ich celkový hospodársky vplyv ostáva malý. Medzi vládnu rétorikou po Brexite o „globálnej Británii“ a vlastnými vládnyimi hodnoteniami dopadov Brexitu skutočne vznikol ostrý kontrast: momentálne sa do roku 2035 odhaduje dlhodobé zvýšenie HDP o 0,08 percenta na základe dohody medzi UK a AU a o 0,03 percenta na základe dohody s NZ. Pokiaľ ide o CPTPP, odhad nárastu obchodu o 2 mld. libier do roku 2040 predstavuje prínos len okolo 0,07 percenta HDP, najmä preto, že UK už má dohodu o voľnom obchode s väčšinou členov CPTPP. Na porovnanie, len okamžité náklady na Brexit sa mohli pohybovať až na úrovni 5 percent HDP Spojeného kráľovstva.

UŽITOČNOSŤ DOHÔD O VOĽNOM OBCHODE PRE SEKTOR SO SLUŽBAMI OSTÁVA OBMEDZENÁ, ZATIAĽ ČO UK JE NAĎALEJ ZÁVISLÉ OD DODÁVATEĽSKÝCH REŤAZCOV EÚ

Následne, vplyv dohôd o voľnom obchode (FTAs) do značnej miery závisí od toho, do akej miery rastie obchod príslušných krajín a od rozsahu liberalizácie, ktorú dohoda o voľnom obchode predstavuje. Krajiny viac obchodujú s väčšími a bližšími ekonomikami, akoby ich priťahovala „gravitácia“. UK obchoduje najmä s EÚ a oveľa menej s NZ – aj preto, že veľké ekonomiky majú viac tovarov a služieb na export a väčší dopyt na import, ale aj preto, že je jednoduchšie a lacnejšie obchodovať so susedmi. Pokiaľ ide o rozsah liberalizácie, jednotný trh EÚ v podstate odstraňuje všetky prekážky obchodu s tovarom a najmä je oproti FTAs výhodnejší pre obchod so službami, na ktorých je UK ekonomika postavená. Tieto dva faktory vysvetľujú obrovský rozdiel medzi veľmi vysokými nákladmi na Brexit a minimálnym predpokladaným zvýšením HDP v dôsledku nových dohôd.

Ďalším problémom pre UK je, že medzinárodný obchod je čoraz viac poháňaný medzinárodnými dodávateľskými reťazcami. Rastúci podiel obchodu predstavujú medzi produkty, ktoré pred Brexitom tvorili viac ako polovicu dovozu UK z EÚ a takmer 70 percent jej vývozu. Britské firmy sa pri výrobe dodnes spoliehajú na európske dodávateľské reťazce. Nové dohody o voľnom obchode UK však mnohokrát obmedzujú množstvo medzi produktov EÚ, ktoré možno použiť a stále mať nárok na zníženie ciel s dnes už novými obchodnými partnermi. Obdobne, existujú obmedzenia týkajúce sa množstva medzi produktov z UK, ktoré možno použiť na získanie nároku na zníženie nákladov v rámci EÚ. Brexit preto sťažuje účasť v európskych (ale aj iných) dodávateľských reťazcoch pre britské firmy.

Doposiaľ sa UK podarilo zabezpečiť dohodu o voľnom obchode na vysokej medzinárodnej úrovni s EÚ, aj keď s výrazne obmedzeným prístupom na trh v porovnaní s členstvom v EÚ. Pokiaľ ide o zvyšok sveta, politicky nepriechodné sú dohody o voľnom obchode s Putinovým Ruskom a Čínou. Najslubnejšie dohody o voľnom obchode s Indiou, o ktorej UK rokuje, ako aj s US. Samotná IN je však notoricky náročným partnerom a dosiahnutie dohody bude ťažké, v neposlednom rade kvôli požiadavke IN na uľahčený prístup svojej pracovnej sily na trhu UK. Čo sa týka najväčšej svetovej ekonomiky a tradičného partnera UK, US nie sú v súčasnosti naklonené rokovaniám o dohodách o voľnom obchode. Otáznym preto ostáva, či sa vôbec niekedy podarí UK vykompenzovať obchodnú stratu, ktorú si odchodom z Únie, spôsobilo.

Link: <https://www.cer.eu/insights/weighed-down-gravity-uk-trade-policy-after-brexit>

Rok 2023 bol doposiaľ najteplejším zaznamenaným rokom — priemerná globálna teplota v pozorovanom 12-mesačnom období (február 2023 až január 2024) prekročila pred-priemyselnú úroveň o 1,5 °C, pričom Európa sa stala najrýchlejšie zohrievajúcim sa kontinentom. Riziká súvisiace so zmenou klímy (napr. vlny horúčav, dlhotrvajúce suchá a záplavy) v interakcii s neklimatickými akcelerátormi (napr. znečistenie, neudržateľné poľnohospodárske postupy a vodné hospodárenie, sociálne nerovnosti) budú mať najbližšie roky priame (ako aj kaskádové) následky na potravinovú bezpečnosť, verejné zdravie, ekosystém, infraštruktúru či hospodárstvo EÚ. Vo svetle zrýchľujúcej sa klimatickej zmeny prináša po prvý raz Európska agentúra pre životné prostredie (EEA) správu o najdôležitejších klimatických rizikách, ktoré čakajú EÚ v krátkodobom, ako i dlhodobom horizonte. Celkovo 36 identifikovaných rizík je vyhodnotených podľa ich závažnosti, ako aj kapacít EÚ na ich potlačenie, a rozdelené do piatich hlavných klastrov: 1) ekosystémový, 2) potravinový, 3) zdravotný, 4) infraštruktúrny a 5) ekonomicko-finančný.

V rámci ekosystémového klastra sú za najurgentnejšie vyhodnotené riziká klimatických dopadov na pobrežné a podmorské ekosystémy, z ktorých mnohé sú už dnes vážne poškodené antropogénnymi aktivitami. Mitigačné riešenia je potrebné urýchlene prijať aj v nadväznosti na dopad požiarov na celkovú biodiverzitu a to najmä v regióne južnej Európy. V rámci potravinového klastra je urgentné konať najmä v oblasti produkcie plodín a celkového zabezpečenia potravinovej bezpečnosti naprieč EÚ, ktorá môžu byť negatívne ovplyvnená nielen zníženou európskou produkciou, ale aj v globálnom meradle. Práve spoločná poľnohospodárka politika EÚ v tomto smere vie prispieť k podpore systematickejšieho pestovania plodín odolnejších na suchu, či menej náročných na zavlažovanie, ako aj motivovať ku komplexnejšiemu prechodu na viac udržateľné a regeneratívne poľnohospodárstvo.

**VIACERÉ KLIMATICKÉ
RIZIKÁ UŽ DNES DOSIAHLI
KRITICKÚ ÚROVEŇ, PRIČOM
NAJVIAČ OHROZENÉ SÚ
REGIÓNY JUŽNEJ EURÓPY,
POBREŽNÉ REGIÓNY
A ODPĀHLÉ LOKALITY**

V rámci zdravotného klastra je za riziko s najvýznamnejším dopadom v krátkodobom horizonte identifikovaný vplyv zvýšených (a extrémnych) teplôt na celkovú populáciu (len v roku 2022 podľa odhadov spôsobili extrémne teploty predčasnú smrť okolo 60-70 tisíc obyvateľom EÚ). V dlhodobom horizonte sa ako výrazné riziko očakáva zvýšená prítomnosť rôznych patogénov (napr. vírus západného Nílu, infekcie prenášané kliešťami, či vodou a potravinami), čo si vyžiada navýšenie investícií do zdravotníctva naprieč ČŠ EÚ. Čo sa týka ohrozenia infraštruktúry, najvýznamnejšie riziká sú očakávané v strednodobom horizonte najmä vplyvom povodní (pluviálnych, fluviálnych a pobrežných). V dlhodobom horizonte je možné očakávať významné výpadky energií vplyvom nevyspytateľných zmien v počasí, pričom práve takéto výpadky vedú veľmi rýchlo „kaskádovať“ do výpadkov iných systémov nevyhnutných pre ľudskú aktivitu. Z ekonomicko-finančného hľadiska je potrebné najmä zlepšenie adaptability európskych mechanizmov solidarity, ako aj odolnosti verejných financií tých ČŠ EÚ, ktoré sú už dnes kriticky vyťažené a do budúcnosti môžu čeliť významným a nepredvídateľným fiškálnym výdavkom.

V najkratšom časovom horizonte budú najviac postihnuté najmä regióny južnej Európy, pobrežné regióny v nízkej zemepisnej šírke, ako aj regióny v odľahlých lokalitách, so slabšou infraštruktúrou, či slabou diverzifikáciou ekonomických aktivít. Klimatické riziká budú mať vážne dopady na socioekonomicky znevýhodnené a sociálne izolované skupiny obyvateľstva. EÚ vie v tomto smere zohrávať dôležitú úlohu – pri prijímaní riešení, právnych predpisov, monitorovaní, ako aj finančnej a technickej podpore v procese mitigácie a adaptácie na následky klimatickej krízy. Približne tretina všetkých identifikovaných klimatických rizík (napr. dopady na energetické systémy, dopravné siete, narušenia dodávateľských reťazcov) si navyše vyžaduje hlbšiu analýzu ich možných priamych, ako aj kaskádových dopadov – v čom práve EÚ vie prebrať nezastupiteľnú úlohu.

Link: <https://www.eea.europa.eu/publications/european-climate-risk-assessment>